

Henrik Gustafsson
Naturskydd och tillsyn
010-22 36 337

Enligt sändlista

Bildande av naturreservatet Åsens utmark i Aneby kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken (1998:808, MB) området Åsens utmark, som det avgränsas på bifogad karta (bilaga 1) och med gränser utmärkta i fält, som naturreservat.

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara biologisk mångfald knuten till en blandskog med betydande inslag och lång kontinuitet av äldre tall, asp, klibbal, gran, björk och sälg.
- bevara förekommande Natura 2000-naturmiljö i gynnsamt tillstånd
- inom ramen för bevarande av biologisk mångfald tillgodose behov av områden för friluftsliv.

Huvudsaklig förvaltningsinriktning, för att nå syftet, är att bibehålla och skydda en delvis sluten blandskog och strandskog genom företrädesvis naturlig dynamik. Åtgärder genomförs för att nyskapa olikåldrig blandskog och säkerställa föryngring av framför allt tall, asp och sälg. En strövstig genom området underhålls.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar Länsstyrelsen i enlighet med 7 kap. 5 § MB och med stöd av 7 kap. 6 och 30 §§ MB samt 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. (FOM), att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet (se **Naturreservatsföreskrifter**).

Länsstyrelsen fastställer, i enlighet med 3 § FOM, bifogad skötselplan (bilaga 2) för områdets långsiktiga vård.

Skälen enligt 7 kap. 5 § MB

Naturreservatet har höga naturvärden knutna till prioriterade bevarandevärden i form av äldre tall, asp, sälg och björk. Bitvis är blandskogen sluten och fuktiga med riklig förekomst av gran och liggande döda träd. Flera arter knutna till både områdets slutenhet och till de äldre träden finns i reservatet. Bland annat växer knärot i området, granticka är noterad och i en äldre tall har fiskgjuse byggt sitt bo. Tall, asp och sälg

bedöms prioriterade i området och att dessa ska finnas kvar och föryngras i området är ett viktigt skäl för reservatsbildningen. Längs med sjön Ruppen står en trädbård med äldre klibbal, värdefull för bland annat häckande mindre hackspett. Området är utpekad enligt art och habitatdirektivet som Natura 2000-område och därmed också som riksintresse enligt 4 kap. MB. Naturmiljön taiga utgör grund för utpekandet och Åsens utmark ska bidra till gynnsam bevarandestatus för taiga på biogeografisk nivå.

Naturreservatsföreskrifter

A. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 5 § MB OM INSKRÄNKNINGAR I RÄTTEN ATT ANVÄNDA MARK- OCH VATTENOMRÅDEN

Inom naturreservatet är det förbjudet att

1. bedriva skogsbruk eller på annat sätt skada eller transportera bort hela eller delar av levande eller döda träd eller buskar
2. uppföra byggnad eller anläggning. Undantag gäller jaktorn.
3. anlägga väg eller parkeringsplats
4. anlägga mark- eller luftledning, mast eller antenn
5. anordna upplag
6. borra, spränga, gräva, schakta, utfylla, tippa eller dika
7. plantera in för området främmande arter
8. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att

9. anlägga leder, stigar, ridstigar eller andra friluftsanordningar
10. stängsla för betesdjur

B. FÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 6 § MB OM FÖRPLIKTELSE FÖR ÄGARE OCH INNEHAVARE AV SÄRSKILD RÄTT ATT TÅLA VISSA INTRÅNG

Ägare och innehavare av särskild rätt ska tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas inom naturreservatet:

1. utmärkning av naturreservatet.
2. uppsättning och underhåll av informationstavlor längs strövstig.
3. underhåll av strövstig.
4. utförande av naturvårdande avverkning och utförsel av yngre och likåldrig granskog i naturreservatets ytterområden.
5. säkerställa föryngring av tall, asp och sälg genom t.ex. stängsling och/eller markstörning i naturreservatets ytterområden.
6. utförande av skötselåtgärder för att bibehålla föryngring av tall, asp och sälg t.ex. stängsling och/eller markstörning eller att reducera granföryngring inom hela reservatet.
7. stängsling och skogsbete.
8. bekämpning av för området främmande arter.

9. genomförande av undersökningar av djur- och växtarter samt av mark- och vattenförhållanden, inklusive uppföljning av bevarandemål.

C. *ORDNINGSFÖRESKRIFTER ENLIGT 7 KAP. 30 § MB OM RÄTTEN ATT FÄRDAS OCH VISTAS INOM NATURRESERVATET SAMT OM ORDNINGEN I ÖVRIGT INOM NATURRESERVATET*

Inom naturreservatet är det förbjudet att

1. förstöra eller skada fasta naturföremål eller liggande eller stående döda träd eller buskar eller delar av döda träd eller buskar
2. rida på markerad strövstig
3. varaktigt sätta upp tavla, skylt, inskrift, affisch eller därmed jämförlig anordning.
4. samla in mossor, lavar eller vedsvampar. Undantag gäller insamling av enstaka exemplar för den artbestämning som inte låter sig göras i fält

Inom naturreservatet är det utan Länsstyrelsens tillstånd förbjudet att:

5. samla in insekter med fällor som dödar

Föreskrifterna under A och C ovan ska inte utgöra hinder för förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, att utföra de åtgärder som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan. Föreskrifterna ska inte heller utgöra hinder för underhåll och röjning av strövstigen genom området. Från föreskrifterna undantas åtgärder för vetenskaplig undersökning eller motsvarande för vilka tillstånd erhållits av Länsstyrelsen.

Länsstyrelsen vill erinra om att även andra lagar, förordningar och föreskrifter än naturreservatsföreskrifterna gäller eller kan komma att gälla för området.

Uppgifter om naturreservatet

ADMINISTRATIVA DATA

Namn	Åsens utmark
Areal	13,3 hektar (ha), varav vatten 0 ha
Beslut om Natura 2000	Ja (SE SE0310224)
Kommun	Aneby
Socken	Haurida
Lägesbeskrivning	2 km norr om Haurida kyrka
Fastigheter	Del av Åsen 2:1 (fastighetsreglering pågår)
Fastighetsägarkategori	Staten (Naturvårdsverket, i övrigt finns inga kända sakägare)

Gräns Enligt karta, bilaga 1. Gränsen är inmätt av Lantmäteriet.
Förvaltare Länsstyrelsen i Jönköpings län

BESKRIVNING AV OMRÅDET

Naturreservatet Åsens utmark ligger strax norr om kulturreseptatet Åsens by. De båda områdena knyts samman genom, den så kallade, utmarksleden. Åsens utmark är en del av de historiska utmarkerna till inägorna vid Åsens by. Utmarkerna användes för kreatursbete, vedtäkt och för att försörja byn med byggnadsmaterial. Åsens utmark övergavs relativt tidigt som betesmark och granskog har under 1900-talet slutet sig över området. Gamla hagmarksträd i form av tall, björk, sälq, asp och spärrgrening gran står nu spridda i en delvis tät blandskog. Trädkontinuitet för dessa arter bedöms som lång. Längs med sjön Ruppen växer en strandskog med klibbal. Naturreservatet har höga naturvärden knutna till prioriterade bevarandevärden i form av äldre tall, asp, sälq och björk liksom till den mer slutna och fuktiga blandskogen med riklig förekomst av gran och liggande döda träd. Sjön Ruppen är en värdefull fågelsjö och i naturreservatet finns ett fiskgjusebo i en gammal tall. Mer information om området finns i skötselplanen.

Bakgrund

Områdets naturvärden uppmärksammades under 1990-talet i flera inventeringar. År 1997 pekades området ut som ett Natura 2000-område, enligt art- och habitatdirektivet. Under 1990-talet blev även området ett så kallat stiftsreservat initierat av markägaren som då var Linköpings stift. Sedan Åsens utmark pekades ut som Natura 2000-område har det varit prioriterat från Länsstyrelsens sida för naturreservatsbildning.

Ärendet om naturreservatsbildning startade i juli 2012 då Länsstyrelsen beställde en värdering av området av Forum fastighetsekonomi AB. Värderingen var klar i december 2012. Åsens utmark ingick sedermera i det nationella ersättningsprogrammet där staten erbjöd bytesmark, tidigare ägd av Sveaskog, till vissa markägare som ersättning för mark inom blivande naturreservat. I december 2012 godkände regeringen, genom miljödepartementet, avtalet om bytesmark mellan Naturvårdsverket och Linköpings stifts prästlönetillgångar. Naturvårdsverket blev därmed markägare till området. Fastighetsreglering pågår och på sikt kommer området vara egen fastighet. Genom Naturvårdsverkets omsorg beställdes en fastighetsrättslig utredning från Lantmäteriet som inkom till Länsstyrelsen i september 2013. I september 2014 beställde Länsstyrelsen inmätning av området från Lantmäteriet. Inmätningen var klar och inrapporterad i oktober 2015.

Samråd enligt 25 och 26 §§ förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. har skett med miljöenheten på Aneby kommun, naturvårdsansvarig skogskonsulent på Skogsstyrelsen och Naturvårdsverket.

Aneby kommun informerade om översiktsplanen för området och bifogade även inventeringar gjorda i egen regi över området. Skogsstyrelsen delgav sin kunskap över området och bifogade genomförd nyckelbiotopsinventering. Naturvårdsverket har haft synpunkter på utformningen av beslutet.

Länsstyrelsen skickade i juni 2016 förslag till beslut på remiss till bl.a. Aneby kommun, Naturvårdsverket, SGU och Skogsstyrelsen. Svar inkom från SGU och Skogsstyrelsen. Naturvårdsverket och Länsstyrelsen hade ett webbmöte. Skogsstyrelsen hade inget att erinra och SGU lämnade information om bergarten. Naturvårdsverket lämnade förslag på syftesformulering och utformning av föreskrifter.

Motivering till Länsstyrelsens beslut

BESTÄMMELSER

Enligt 7 kap. 4 § MB får ett mark- eller vattenområde av länsstyrelsen förklaras som naturreservat i syfte att bevara biologisk mångfald, vårda och bevara värdefulla naturmiljöer eller tillgodose behov av områden för friluftslivet. Ett område som behövs för att skydda, återställa eller nyskapa värdefulla naturmiljöer eller livsmiljöer för skyddsvärda arter får också förklaras som naturreservat.

Enligt 7 kap. 5 § MB ska i ett beslut om att bilda naturreservat skälen för beslutet anges. I beslutet ska också anges de inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden som behövs för att uppnå syftet med naturreservatet, såsom förbud mot bebyggelse, uppförande av stängsel, upplag, schaktning, täkt, uppodling, dikning, plantering, avverkning, jakt, fiske och användning av bekämpningsmedel. En inskränkning får innebära att tillträde till området förbjuds under hela eller delar av året.

I 7 kap. 6 § MB anges att om det behövs för att tillgodose syftet med ett naturreservat, får länsstyrelsen förplikta ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet att tåla intrång.

I 7 kap. 25 § MB anges att vid prövning av frågor om skydd av områden enligt detta kapitel ska hänsyn tas även till enskilda intressen. En inskränkning i enskilds rätt att använda mark eller vatten som grundas på skyddsbestämmelse i kapitlet får därför inte gå längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

I 7 kap. 30 § MB stadgas att föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom ett område som skyddas enligt detta kapitel och om ordningen i övrigt inom området får meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, om det behövs för att tillgodose syftet med skyddet. Föreskrifterna ska gälla omedelbart, även om de överklagas.

Enligt 3 § FOM ska länsstyrelsen fastställa en skötselplan för ett naturreservats långsiktiga vård. En skötselplan ska ingå i varje beslut om bildande av ett naturreservat.

Länsstyrelsen får, enligt 22 § FOM meddela föreskrifter enligt 7 kap. 30 § MB.

Av 2 kap. 6 § MB framgår att för en verksamhet eller åtgärd som tar i anspråk ett mark- eller vattenområde ska det väljas en plats som är lämplig med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön. Bestämmelserna i 3 och 4 kap. ska, bl.a. vid prövning av frågor enligt 7 kap., tillämpas endast i de fall som gäller ändrad användning av mark- eller vattenområden.

Enligt 5 § förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden m.m. ska den myndighet, som ska tillämpa bestämmelserna i 3 och 4 kap. MB i ett ärende, i beslutet ange om den prövade anläggningen, verksamheten eller åtgärden går att förena med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna samt med den för området gällande regionplanen eller kommunala översiktsplanen.

BEDÖMNING

Länsstyrelsen arbetar med genomförande av, de av riksdagen beslutade, miljömålen. Naturreservatsbildning av Åsens utmark bidrar till miljö kvalitetsmålen "Levande skogar" och "Ett rikt växt och djurliv".

Åsens utmark har höga naturvärden vilka beskrevs ovan under rubriken *skäl enligt 7 kap. 5 § MB*. Naturvärdena i Åsens utmark är uppmärksammade i flera inventeringar och rapporter. I naturvårdsprogrammet (NATUR – Jönköpings län, Länsstyrelsen 1994) ingår området i Ruppen-Rupphult och benämns som ett varierat granbestånd med inslag av tall, björk, vidkroniga aspar och rikligt med död ved. Vid Länsstyrelsens och Skogsvårdsstyrelsens riktade inventering efter löv- eller barrskogar med höga naturvärden (Löv- och barrskogsinventering i Jönköpings län, Skogsvårdsstyrelsen Jönköping-Kronoberg och Länsstyrelsen meddelande 2002:4) ingår Åsens utmark. Hela området pekades ut som nyckelbiotop med gran, tall, björk och asp och med ett stort inslag av död ved av Skogsvårdsstyrelsens år 1996 (Skogsvårdsstyrelsen 1996. Nyckelbiotopsinventering Åsen 2:1). En handfull arter som signalerar höga naturvärden, så kallade signalarter, noterades samtidigt. Åsens utmark prioriteras för skydd enligt skogsstrategin (Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län. Skogsvårdsstyrelsen Jönköping-Kronoberg och Länsstyrelsen. Meddelande 2006:8) genom sitt höga värde på beståndsnivå samtidigt som området ligger i gränstrakten till värdetrakten Östra Vätterbranterna.

Vid norra sidan av sjön Ruppen, mindre än 1 km från Åsens utmark, ligger naturreservatet Nynäs. Nynäs och Åsens utmark liknar på många sätt varandra vad det gäller historik och förekommande trädslagsblandning. En stor skillnad mellan Nynäs och Åsens utmark är dock att skogsbetet tidigt övergavs i Åsens utmark medan det fortsatt i Nynäs. Nynäs har därför en skötsel som bibehåller skogsbete. Naturvärdena i Nynäs och Åsens utmark stärker varandra och förbättrar grön infrastruktur i närområdet. Det planeras inget skogsbete i Åsens utmark nu men föreskrifterna gör det ändå möjligt att återuppta skogsbete i framtiden om det bedöms som möjligt och viktigt. Avvägning och bedömning får då ske i särskild ordning. Mindre än 2 km väster om Åsens utmark ligger ett biotopskyddsområde beslutat av Skogsstyrelsen med liknande naturtyp. Förutsättningarna att på lång sikt bevara biologisk mångfald i dessa skyddade områden bedöms som goda.

Söder om Åsens utmark ligger Sveriges först beslutade kulturresevat; Åsens by (Bildande av kulturresevatet Åsens by i Aneby kommun. Länsstyrelsen år 2000. Dnr 231-12869-99). Åsens by är även ett fornvårdsobjekt och riksintresse för kulturmiljövård enligt 3 kap. 6 § MB. Åsens by och Åsens utmark låg tidigare på samma fastighet som ägdes av kyrkan. Länsstyrelsen bedömer att reservatsbildning av Åsens utmark tillför riksintresset och kulturresevatet ett sammanhang i form av den trädslagsblandning som fanns i utmarken även om området numera är skog och inte skogsbete. Naturreservatet ökar attraktiviteten även för Åsens by genom att vara ett besöksmål. Någon konflikt mellan natur- och kulturresevatet bedöms ej föreligga.

För att uppnå syftet om att bevara biologisk mångfald och för att området på bästa sätt ska bidra till gynnsam bevarandestatus beslutar Länsstyrelsen om föreskrifter enligt 7 kap. 6 § MB om vilka skötselåtgärder markägaren, som är Naturvårdsverket, ska tåla och Länsstyrelsen fastställer en skötselplan för områdets långsiktiga vård. I värdekärnan, den slutna skogen centralt i området med lång kontinuitet av granlågor, sker i huvudsak inga skötselåtgärder utan det stora värdet ligger i områdets slutenhet med jämn och hög luftfuktighet. I områdets ytterkanter består skogen till stora delar av yngre och likåldrig granskog. Denna skog har idag låga naturvärden knuten till yngre gran men höga naturvärden i form av enstaka äldre tallar och lövträd vilket motiverar restaureringsåtgärder för att nyskapa värdefull naturmiljö i sin helhet. I detta område finns det därför skäl att avverka och transportera ut likåldrig granskog och istället spara tall, lövträd, död ved och enbart en lägre andel gran. Åtgärder ska även genomföras för att säkerställa förnygring av tall, asp och sälg. Motivet till detta är det omfattande viltbete som numera omöjliggör förnygring av dessa värdefulla trädslag. Äldre tall, asp och sälg är en bristvara i landskapet och det är extra viktigt att naturreservaten säkerställer förekomst av dessa trädslag. Dessa trädslag är även prioriterade för bevarande inom naturreservatet. Länsstyrelsen bedömer att förnygring av dessa trädslag inom Åsens utmark är lämpligt och i enlighet med 2 kap 6 § MB. Enligt den värdering som gjordes för området finns det idag ungefär 60 % gran, 25 % tall och 15 % lövträd i

området totalt. Målsättningen med områdets skötsel är att lövträdsandelen ska överstiga 30 % och att området ska vara en blandskog. Naturreservatet har lång yttergräns i förhållande till sin storlek och det sker därför en mycket stor påverkan från omgivande landskap. Då det omgivande landskapet består av planterad granskog blir därför i stort sett all föryngring just gran vilket missgynnar övriga trädslag. Då tall, asp och sälg är nyckelelement och prioriterade för bevarande måste reservatsskötsel ombesörja att dessa kan föryngras i området. Genom att reducera likåldrig granskog i ytterområdet skapas även en mer stormfast skog som på ett bättre sätt fungerar som skyddszon mot de centrala slutna delarna. Ytterområdet kommer då bättre fungera som skydd för värdekärnan genom sin klimatstabiliserande funktion och på så vis ge stabilitet i lokalklimatet (Naturvårdsverket 2008. Planering av naturreservat. Rapport 5788). Länsstyrelsen har erfarenhet från flera andra reservat där sårbarheten i likåldrig granskog visat sig. Avverkning på grannfastigheter har då medfört stormfällning och massförekomst av skadeinsekter i reservats ytterkanter. Detta motverkas om skyddszonen består av stor trädslagsblandning och är flerskiktad, det som brukar kallas naturskog. I detta område är frågan högaktuell eftersom långa sträckor av naturreservatet gränsar mot nyupptagna hyggen. Då skyddszonen vid tillfällen kommer att gränsa mot öppen mark är det lämpligt att evighetsträd av tall och asp finns här. Dessa kommer då att periodvis stå solbelysta och bli värdefulla för bland annat skalbaggsfaunan. På så vis bidrar området än mer till gynnsam bevarandestatus för naturmiljön taiga.

Länsstyrelsen bedömer att områdets höga naturvärden motiverar ett skydd mot skogsbruk och exploatering. För att bevara områdets naturvärden är området i behov av en anpassad skötsel som bevarar områdets naturvärden och säkerställer föryngring av nyckelarterna tall, asp och sälg. Enligt Natura 2000-bestämmelserna ska Åsens utmark på optimalt sätt bidra till gynnsam bevarandestatus för förekommande naturmiljöer och arter på biogeografisk nivå och att försämring ej får ske. Länsstyrelsen bedömer att områdets föreslagna föreskrifter och skötsel medför att området på bästa sätt bidrar till gynnsam bevarandestatus för naturmiljön taiga på biogeografisk nivå.

Åsens utmark är även ett besöksmål nära kulturreseptatet Åsens by vilket motiverar ett friluftslivssyfte. Mot bakgrund härav ska Åsens utmark därför skyddas som naturreservat. Föreskrifterna är anpassade till naturreservatets syften och värden. Länsstyrelsen har enligt 7 kap. 25 § MB avvägt föreskrifterna för området mot sakägares intresse och bedömer att föreskrifterna inte går längre än vad som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses. Ridning förbjuds på den stig som går genom området då bedömningen är att slitage annars skulle bli för omfattande.

Naturreservatsbildningen är förenlig med hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap. MB och med den för området gällande översiktsplanen.

I enlighet med vad som sägs i 4 och 5 §§ förordningen (2007:1244) om konsekvensutredning vid regelgivning, bedömer Länsstyrelsen att de föreslagna ordningsföreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen (Miljö- och energidepartementet) **genom skrivelse till Länsstyrelsen** – se bilaga 4 (formulär 23).

Upplysning

Beslutet kungörs i länets författningssamling samt i berörda dagstidningar. Föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § MB träder i kraft den 31 mars 2017 och gäller omedelbart även om de överklagas. Kungörelsen införs i Jönköpings-Posten och Smt-gruppen den 30 mars 2017, vilket innebär att eventuella överklaganden ska inkommit till Länsstyrelsen senast den 20 april 2017.

I den slutliga handläggningen av detta ärende, i vilket länsråd Anneli Wirtén beslutat och naturvårdshandläggare Henrik Gustafsson varit föredragande, har även avdelningschef Per Hallerstig enhetschef Malin Lund och deltagit.

Anneli Wirtén

Henrik Gustafsson

Sändlista

Aneby kommun: info@aneby.se
Naturvårdsverket: registrator@naturvardsverket.se
Riksantikvarieämbetet: registrator@raa.se
Havs och vattenmyndigheten: havochvatten@havochvatten.se
Lantmäteriet: Registrator@lm.se
Linköpings stift: linkopingsstift@svenskakyrkan.se

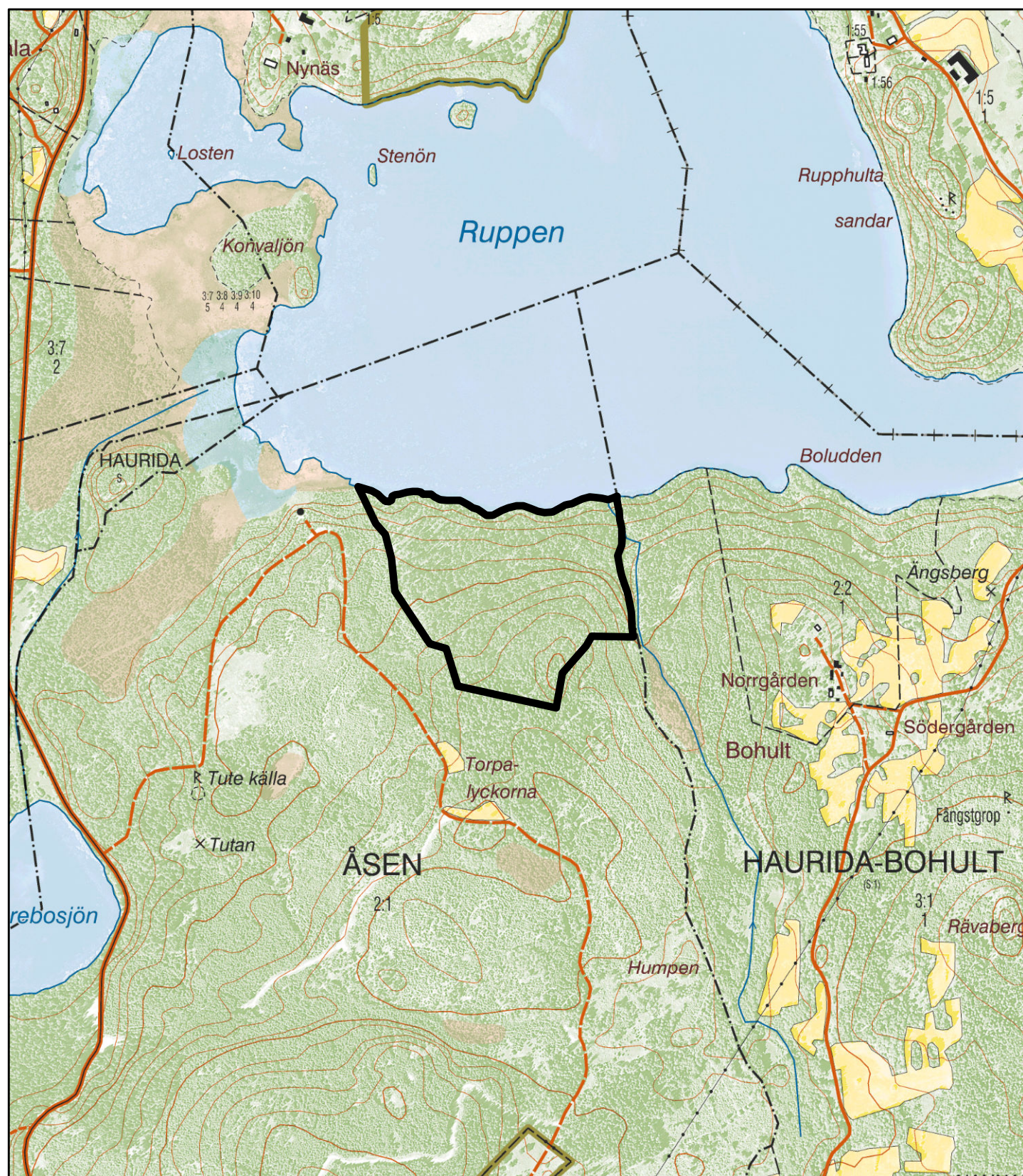
Bilagor

1. Beslutslista
2. Skötselplan med bilagor
3. Hur man överklagar

Naturreseptatet Åsens utmark

Bilaga 1

Tillhör Länsstyrelsens beslut
2017-03-27, dnr 511-5424-2012

Skala
1:10 000

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

 Naturreseptatet Åsens utmark

Skötselplan för naturreservatet Åsens utmark i Aneby kommun

Innehållsförteckning

SKÖTSELPLAN FÖR NATURRESERVATET ÅSENS UTMARK I ANEBY

KOMMUN	1
INNEHÅLLSFÖRTECKNING	2
1. SYFTET MED NATURRESERVATET	3
2. BESKRIVNING AV OMRÅDET	3
2.1 Administrativa data	3
2.2 Topografi, geologi och hydrologi	4
2.3 Historik och markanvändning	4
2.4 Växt- och djurliv	4
2.5 Friluftsliv	5
2.6 Bebyggelse och anläggningar	5
2.7 Källförteckning	5
3. MÅL OCH SKÖTSELÅTGÄRDER FÖR NATURRESERVATET	5
3.1 Övergripande mål med skötseln	5
3.2 Skötselområden med bevarandemål och åtgärder	6
3.3 Friluftsliv och gränser	8
4. DOKUMENTATION OCH UPPFÖLJNING	9
4.1 Uppföljning av skötselåtgärder	9
4.2 Uppföljning av bevarandemål	9
5. BILAGOR	9

Vid frågor om skötsel av reservat kontakta Länsstyrelsens
växel, telefon: 010-223 60 00.

Foto första sidan. Äldre asp, granlång och grov tall, Åsens utmark mars 2016. Foton:
Henrik Gustafsson

1. Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att:

- bevara biologisk mångfald knuten till en blandskog med betydande inslag och lång kontinuitet av äldre tall, asp, klibbal, gran, björk och sälg.
- bevara förekommande Natura 2000-naturmiljö i gynnsamt tillstånd
- inom ramen för bevarande av biologisk mångfald tillgodose behov av områden för friluftsliv.

Huvudsaklig förvaltningsinriktning, för att nå syftet, är att bibehålla och skydda en delvis sluten blandskog och strandskog genom företrädesvis naturlig dynamik. Åtgärder genomförs för att nyskapa olikåldrig blandskog och säkerställa förnygring av framför allt tall, asp och sälg. En strövstig genom området underhålls.

2. Beskrivning av området

2.1 ADMINISTRATIVA DATA

Namn	Åsens utmark
Skyddsform	Naturreservat
Areal	13,3 hektar (ha) varav vatten 0 ha
Beslut om Natura 2000	Ja (SE0310224)
IUCN-kategori	Ia – Strikt naturreservat
Miljömål	Levande skogar Ett rikt växt- och djurliv
Län	Jönköping
Kommun	Aneby
Socken	Haurida
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets centrala och östra delar (13)
Mittpunktskoordinater	N471700 – E641800 (SWEREF99_TM)
Lägesbeskrivning	2 km norr om Haurida kyrka
Fastighet	Del av Åsen 2:1 (Fastighetsreglering pågår).
Markägare/sakägare	Staten (Naturvårdsverket), i övrigt inga kända sakägare.
Gräns	Enligt beslutskartan, bilaga 1. Gränsen är inmätt av Lantmäteriet.
Förvaltare	Länsstyrelsen i Jönköpings län
<i>Areal per markslag</i>	
Skog	13,3 ha

Naturtyper

Natura 2000-naturmiljö

Blandskog	13,3 ha	9010 Taiga	13,3 ha
-----------	---------	------------	---------

2.2 TOPOGRAFI, GEOLOGI OCH HYDROLOGI

Reservatsområdet ligger strax söder om sjön Ruppen vars yta ligger 229 meter över havet (möh). Terrängen sluttar ner mot sjön. Högsta punkten är en liten höjd i södra delen ca 280 möh och således ca 50 meter över Ruppens yta. Hela reservatet är småkuperat. Jordarten utgörs av morän och berggrunden är en kvartsfattig granit. Mindre förekomster av basiska bergarter i form av gångar och små massiv är vanliga i regionen och kan ge upphov till lokala förekomster av mera näringsrika jordar vilket är fallet för delar av Åsens utmark. I anslutning till områdets östra del rinner en bäck ner mot Ruppen. Åsens utmark ligger inom delavrinningsområdet Ruppen och inom Motala ströms huvudavrinningsområde.

2.3 HISTORIK OCH MARKANVÄNDNING

Åsens utmark låg inom Åsens bys ägor vid storskifteskartan år 1794. Åsen omnämns första gången skriftligen redan år 1455. Enligt jordeboken från år 1542 ska Åsen ha bestått av två frälsehemman. Vid storskiftet, år 1794, var Norrgården komministerboställe, Prästgård. I boken "Odlingslandskapets utveckling i Åsens by" presenteras att det kan finnas äldre odlingsspår i form av hackerörstyp, små låga odlingsrösen, som kan vara från övergången mellan yngre bronsålder och äldre järnålder, inom området.

Åsens utmark uppvisar strukturer från en svunnen tid då området var byns utmark. Marken var då glest bevuxet med framför allt tall men även med enstaka gran, asp, björk, rönn, en, hassel och sälg. Marken användes för kreatursbete, vedtäkt och för att hämta timmer. Inom området fanns även små åkerlappar och vidkroniga träd vittnar om en tidigare öppen miljö. Redan på 1950-talskartan kan man notera att skogen börjar sluta sig. Även ålderbestämning av träd visar på detta då nästan all gran är yngre än 100 år och granarna i ytterområdena bara kring 60 år. Enstaka tallar närmar sig 200 år medan flertalet är kring 140 år. Även några enstaka kjolgranar har denna ålder. Ordinärt skogsbruk har, efter att området övergavs som betesmark, inte förekommit med undantag för att vindfällerna i ytterområdet upparbetats. Runt naturreservatet pågår ett ordinärt skogsbruk vilket medför hyggeskanter mot reservatet med sol- och vindexponering som följd.

2.4 VÄXT- OCH DJURLIV

Skogen uppvisar viss variation i både trädslag och ålder. Det dominerande trädslaget inför beslutet var gran (ca 60 %) följt av tall (25 %) och lövträd (15 %). Efter en första restaureringsåtgärd kommer andelen gran att minska och målsättningen är att löv ska utgöra minst 30 %. De äldsta träden i området är tall följt av enstaka äldre gran, asp, björk, sälg, klipbal och rönn. Trädkontinuiteten antas vara lång med överbevuxna lågor från tidigare hagmarksträd. Träden är olikåldriga, många är gamla och innanmurkna. Här finns rikligt med död gran, både stående och liggande i olika åldrar och nedbrytningsstadier. I den slutna grandominerade skogen finns bland annat granticka, knärot och häckande kungsfågel. I en gammal tall häckar fiskgjuse och vid rötterna på en annan växer grovticka. I håligheter i asp häckar

pärluggla och i strandskogen finns mindre hackspett. Den basiska påverkan avspeglas i växtligheten till exempel i form av blåsippor. Betespåverkan i området tyder på rik förekomst av älg och rådjur. Även spår av vildsvinsbök förekommer i området. Intressanta artfynd inom området är listade i bilaga 2a.

Sjön Ruppen är en värdefull fågelsjö med bland annat häckande gråtrut, fisktärna, sångsvan och storlom. Även utter är sedd i sjön.

2.5 FRILUFTSLIV

Från kulturresevatet Åsens by går utmarksleden som via en mindre, men välmarkerad, strövstig gör en avstickare genom naturresevatet. Strax utanför resevatet ligger Naturstation Ruppen med grillplats och utsikt över sjön.

2.6 BEBYGGELSE OCH ANLÄGGNINGAR

Inga kända byggnader eller anläggningar finns i området.

2.7 KÄLLFÖRTECKNING

Johanna Alton och Fredrik Engman, 1995. Odlingslandskapets utveckling i Åsens by, Haurida socken och Jönköpings län.
Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen, 2002. Löv- och barrskogsinventering i Jönköpings län. Meddelande 2002:4.
Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1995. Natur i Jönköpings län.
Länsstyrelsen i Jönköpings län, 2000. Bildande av kulturresevatet Åsens by i Aneby kommun. Dnr nr 231-12869-99.
Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen. Strategi för formellt skydd av skog i Jönköpings län. Meddelande 2006:8.
SGU. Jordarts- och berggrundskarta
Skogsvårdsstyrelsen. Nyckelbiotopsbeskrivningar.
www.artportalen.se

3. Mål och skötselåtgärder för naturresevatet

3.1 ÖVERGRIPANDE MÅL MED SKÖTSELN

Naturresevatet ska utgöras av en värdefull blandskog av gran, tall, asp, björk och sälg med värdefulla strukturer och miljöer. Strandzonen ska vara en bård med äldre klibbal. Det ska finnas en kontinuitet av död granved i slutna skog med jämn och hög luftfuktighet. Ytterområdena ska vara blandskog med stort inslag av tall, gran och lövträd som samtidigt är stormfast och kan fungera som skyddszon mot de mer slutna centrala delarna. Resevattet ska innehålla äldre gran, tall, björk, asp, sälg och klibbal och skogen ska vara flerskiktad. Området ska hysa en artrik flora och fauna särskilt med avseende på arter knutna till skoglig kontinuitet, jämn och hög luftfuktighet, död ved och äldre tall, asp och sälg.

Beslutet lämnar utrymme för att återuppta skogsbete. Om det bedöms som möjligt och viktigt för bevarande av naturvärden och efter avvägning mot andra intressen kan det vara lämpligt med betesdjur inom området. Frågan får hanteras i särskild ordning.

3.2 SKÖTSELOMRÅDEN MED BEVARANDEMÅL OCH ÅTGÄRDER

Naturreseptatet består av två skötselområden.

SKÖTSELOMRÅDE 1	INRE SKÖTSELOMRÅDET	9 HA
Naturtyp:	Blandskog	9 ha
Natura 2000-habitat:	Västlig taiga	9 ha

Den gamla hagmarksgranen ligger nu som en mossbelupen drake. Foto: Henrik Gustafsson

OMRÅDESBESKRIVNING

Det inre skötselområdet består av en strandskog av klibbal mot sjön Ruppen samt ett slutet grandominerat skogsparti med hög och jämn luftfuktighet. Spritt i området finns äldre tall, björk, sälg och asp. I hela området är inslaget av död ved påtagligt och lågakontinuiteten antas vara lång.

BEVARANDEMÅL

Skogen ska vara en blandskog med inslag av gran, tall, björk, asp, sälg och klibbal. Skogen ska vara olikåldrig och flerskiktad. Inslaget av gamla och grova träd ska vara högt. Det ska finnas kontinuitet av död ved, både stående och liggande och i varierande nedbrytningsgrad. Skogen ska hysa en artrikedom av mossor, lavar, svampar, fåglar och vedskalbaggar knutna till blandskog. Arealen ska vara 9 hektar.

RESTAURERINGSÅTGÄRDER

- Inga åtgärder aktuella

LÖPANDE SKÖTSELÅTGÄRDER

- På lång sikt, över 50 år, kan det bli aktuellt att bedöma om föryngring av andra trädslag än gran och björk sker. Visar det sig vara obefintligt med föryngring av tall, asp eller sälg får lämpliga åtgärder, efter avvägning mot andra naturvärden, vidtas för att säkerställa föryngring av dessa.

SKÖTSELOMRÅDE 2

Naturtyp:

YTTRE SKÖTSELOMRÅDET 4,3 HA

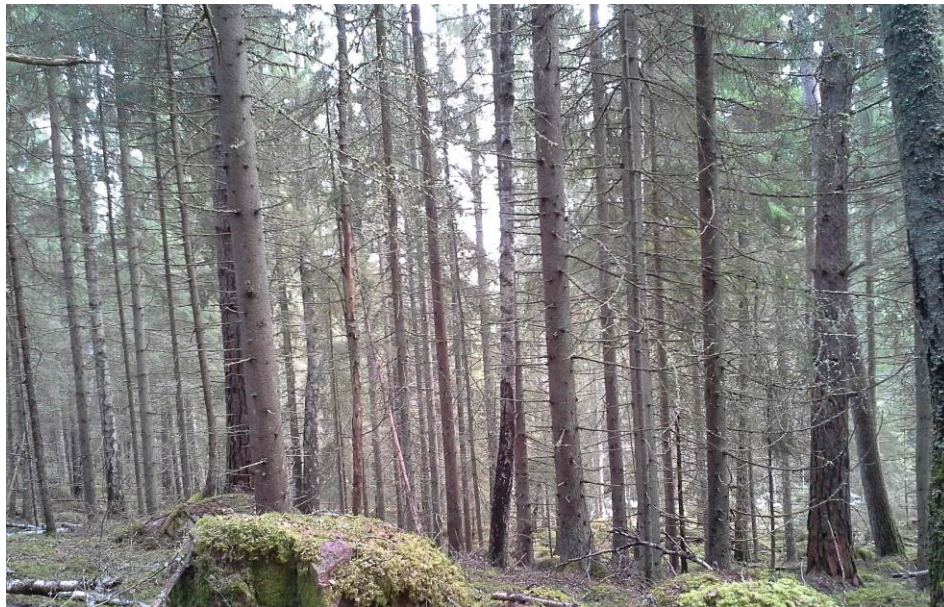
Blandskog

4,3 ha

Natura 2000-habitat:

Västlig taiga

4,3 ha

Likåldrig granskog som ska restaureras. Foto: Henrik Gustafsson

OMRÅDESBESKRIVNING

Det yttre skötselområdet består vid tid för beslutet av en jämngammal grandominerad skog där granarna är 60 till 80 år gamla. Spritt i området finns äldre tall, asp och björk.

BEVARANDEMÅL

Området ska både fungera som en skyddszon mot det inre skötselområdet och som en värdefull naturskog i sig själv. Detta ytterområde ska innehålla äldre tall, gran, asp, sälg och björk i en stormsäker komposition, vilket innebär en olikåldrig och flerskiktad skog. Föryngring ska kontinuerligt ske med även andra trädslag än gran och björk, framför allt tall, asp och sälg. Det är även positivt för området om arter som rönn och hassel föryngras. Inslaget av gamla och grova träd ska vara högt. I gränsområdet ska det växa tall och asp som periodvis, när det är hyggen på grannmarkerna, då kommer

att stå solexponerade. Det ska finnas kontinuitet av död ved, både stående och liggande och i varierande nedbrytningsgrad. Skogen ska hysa en artrikedom av mossor, lavar, svampar, fåglar och vedskalbaggar knutna till blandskog. Arealen ska vara 4,3 hektar.

RESTAURERINGSÅTGÄRDER

- Senast år 2025 ska det ske en naturvårdande huggning i området. Vid denna huggning sparas all tall, alla lövträd, all död ved samt mindre än 10 % av all gran. Den gran som sparas är alla eventuella äldre kjolgranar och yngre eller senvuxna träd. Lejonparten av all gran är idag 60 till 80 år. Denna gran avverkas och körs ut. Lämpliga åtgärder för att säkerställa föryngring av tall, asp och sälg genomförs. Det kan vara aktuellt med t.ex. markstörning och under en period stängsling mot viltbete.

LÖPANDE SKÖTSELÅTGÄRDER

- På lång sikt, över 50 år, kan det bli aktuellt att bedöma om föryngring av andra trädslag än gran och björk sker. Visar det sig vara obefintligt med föryngring av tall, asp eller sälg får lämpliga åtgärder, efter avvägning mot andra naturvärden, vidtas för att säkerställa föryngring av dessa. Det kan även vara aktuellt med punktvis röjning av smågran för att gynna tall, asp och sälg.

3.3 FRILUFTSLIV OCH GRÄNSER

Underhåll av markerad strövstig och eventuella kulturspår i anslutning till strövstig i naturreservatet ombesörjs av Länsstyrelsen.

BEVARANDEMÅL

Naturreservatets strövstig ska vara framkomlig och gå genom intressanta delar av naturreservatet. Naturreservatets gräns ska vara markerad enligt Naturvårdsverkets anvisningar. Besökare till reservatet ska kunna ta del av information om området genom en informationstavla som beskriver reservatets naturvärden och delar av dess föreskrifter samt visar en karta över reservatet.

SKÖTSELÅTGÄRDER

- Strövstigen som går igenom området underhålls och markeras väl. Träd som faller över stigen kapas om möjligt annars leds stigen runt fallna träd.
- Naturreservatets gränser ska markeras enligt Naturvårdsverkets anvisningar inom 1 år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft.
- Informationstavla ska placeras ut inom 1 år efter att beslutet om naturreservatet vunnit laga kraft.

4. Dokumentation och uppföljning

4.1 UPPFÖLJNING AV SKÖTSELÅTGÄRDER

Alla skötselåtgärder som utförs inom naturreservatet ska dokumenteras, skriftligt och vid behov med foto. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden.

4.2 UPPFÖLJNING AV BEVARANDEMÅL

En fördjupad uppföljning av naturreservatets värden (natur- och friluftslivsvärden) och de uppsatta bevarandemålen bör ske. Uppföljningen ska ske enligt riktlinjer för uppföljning av skyddade områden.

5. Bilagor

2a. Artlista

2b. Skötselplankarta

Arter inom naturreservatet Åsens utmark

Nedan redovisas några kända förekomster av rödlistade arter, signalarter, arter i EU:s art- och habitatdirektiv och fågeldirektiv. Arterna är indelade i grupp och därefter i bokstavsordning efter det svenska namnet med det latinska namnet inom parentes.

Kategori: RE (nationellt utdöd), CR (akut hotad), EN (starkt hotad), VU (sårbar), NT (nära hotad), S3 (högt signalvärde), S2 (medelgott signalvärde), S1 (lägre signalvärde), EU (arter i fågeldirektivet).

Inventerat: det år som senaste fyndet rapporterades.

Referens: SKS (Skogsstyrelsens nyckelbiotopsinventering), Lst (Länsstyrelsen), AK (Aneby kommun, Inventeringsresultat – naturskogen S Ruppen), AP (Artportalen).

Tabell över kända förekomster av rödlistade arter, signalarter, arter i EU:s fågeldirektiv.

Art	Kategori	Inventerat	Referens
Kärlväxter			
Blåsippa (<i>Hepatica nobilis</i>)	S1	2016	Lst
Knärot (<i>Goodyera repens</i>)	NT, S2	2015	Lst
Mossor			
Vågig sidenmossa (<i>Plagiothecium undulatum</i>)	S3	2016	Lst
Långflikmossa (<i>Nowellia curvifolia</i>)	S3	2001	AK
Lavar			
Garnlav (<i>Alectoria sarmentosa</i>)	NT, S3	1996	SKS
Gulnål (<i>Chaenotheca brachypoda</i>)	S2	2001	AK
Svampar			
Granticka (<i>Phellinus chrysoloma</i>)	NT	1996	SKS
Grovticka (<i>Phaeolus schweinitzii</i>)	S2	2016	Lst
Fåglar			
Mindre hackspett (<i>Dendrocopos minor</i>)	NT	2016	Lst
Kungsfågel (<i>Regulus regulus</i>)	VU	2016	Lst
Fiskgjuse (<i>Pandion haliaetus</i>)	EU	2016	Lst
Päruggla (<i>Aegolius funereus</i>)	EU	2006	AP
Spillkråka (<i>Dryocopus martius</i>)	EU	2015	AP

Källförteckning

Artdatabanken 2015. Rödlistade arter i Sverige 2015.

Bilaga 1 till fågeldirektivet

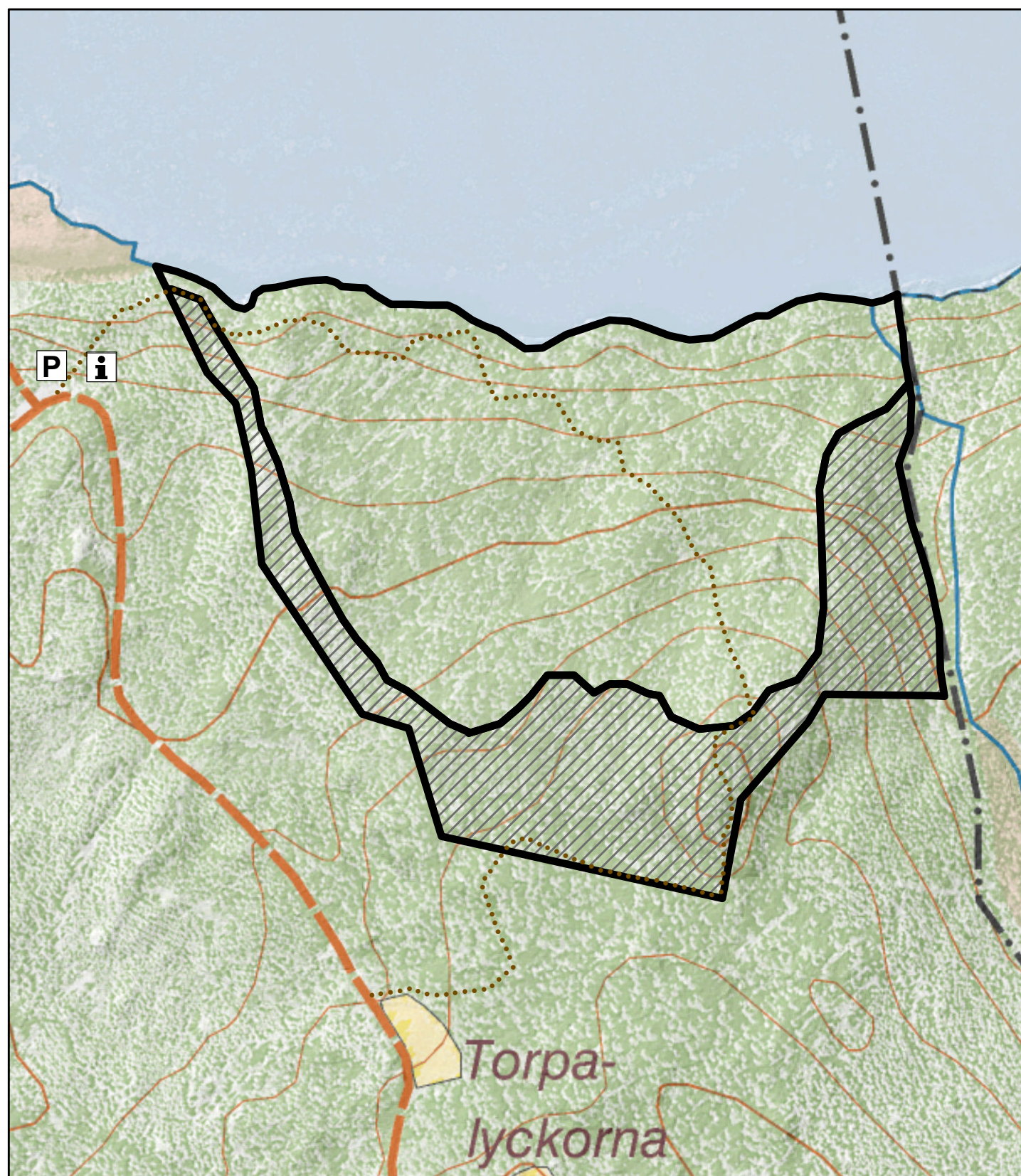
Skogsstyrelsen 1994. Signalarter i projekt nyckelbiotoper.

Skogsstyrelsen 2000. Signalarter – indikatorer på skyddsvärd skog.

Naturreservatet Åsens utmark

Bilaga 2b

Skötselplankarta
Tillhör Länsstyrelsens beslut
2017-03-27, dnr 511-5424-2012

Länsstyrelsen
i Jönköpings län

© Lantmäteriet Geodatasamverkan
© Länsstyrelsen Jönköping

Anordningar

Informationsskylt

Parkering

..... Strövstig

Skötselområden

Inre skötselområdet

Yttre skötselområdet

Skala
1:3 500

